

Як налагодити взаємини з батьками учнів

Під час обговорення з батьками будь-яких актуальних тем чи питань педагогу слід пам'ятати, що родинне та шкільне виховання мають органічно поєднуватись, одне має доповнювати інше, створюючи оптимальні умови для формування всебічно розвиненої особистості учня.

Але на практиці це виявляється досить непростим завданням. Часом учителю вести бесіду з батьками доволі важко. Зокрема, це стосується розмови з татами й мамами проблемних школярів, що потребують підвищеної уваги вчителя і родини.

Так, часто буває, що батьки, вислухавши класовода, займають «оборонну позицію»: вони прагнуть виправдати власне невтручання у виховання дитини. Часом педагог чує від батьків аргументи типу: «Ми працюємо і нам бракує часу, щоб займатися вихованням дитини», «Ми пробували все, але в нас нічого не виходить». Іноді батьки висувають звинувачення на адресу школи: «Тепер школа повинна навчати й виховувати, а не ми!» Учителем нерідко доводиться чути й прохання від батьків: «Ми розгублені й не знаємо, що з ним робити. Що б ви порадили?», «Дитина зовсім не слухається нас. Допоможіть!»

Завдання педагога — встановити такий контакт із батьками учнів, який базується на взаємодопомозі, взаємоповазі та взаємній довірі між школою і родиною; провести конструктивну, об'єктивну та щирі розмову з батьками.

У вирішенні цієї проблеми класоводам мають допомогти наведені нижче психолого-педагогічні прийоми спілкування.

Вправа «Нейтралізація»

Така вправа спрямована на те, щоб учитель не потрапив під вплив батьків. Адже якщо педагог втратив самостійність і лише «підтакує» батькам, досягти бажаних конструктивних результатів у розмові з ними неможливо. Поведінка вчителя буде неправильною й тоді, коли він, наприклад, почне виправдовуватися перед батьками або погрожувати їм («Уживатимемо адміністративних заходів!»). Учителеві не варто також жаліти батьків, які висловлюють власну безпорадність, просторікувати обіцяючи: «Щось придумаємо, щоб змінити поведінку (ставлення до навчання)

дитини на краще». Завважте: у таких випадках реальна, змістовна взаємодія батьків з учителем відсутня, отже, педагог продовжує лишатися наодинці зі своєю проблемою, що пов'язана з низькою успішністю чи незадовільною поведінкою школяра.

Головна мета спілкування педагога з батьками дитини — не у виправдовуванні перед ними, не в «агресивно-оборонних» діях і, звичайно, не в тому, щоб узяти на себе весь тягар корекції поведінки проблемного учня. Вона полягає в тому, щоб, об'єднавшись із батьками, допомогти відповідному школяреві виправитися.

Для цього доцільно на першій «фазі» розмови з батьками просто не чинити опору їхній емоційній дії: спробувати створити своєрідний «резервуар» — порожню форму, не наповнену психологічним змістом вашого співрозмовника. Отже, не включайтеся емоційно в ситуацію, намагайтесь психологічно відсторонитися від неї, підтримуйте в собі спокій та емоційну рівновагу, прохолодний нейтралітет. Як свідчить практика, вам необхідно буде «протриматись» приблизно 15–20 хвилин, протягом яких тато чи мама жалітимуться вам на власну безпорадність. Постарайтесь мовчки вислухати й залишатися при цьому спокійним і впевненим у собі, не втрачаючи чемної доброзичливості. Або спокійно кивайте вашому співрозмовникові, вставляючи якісь нейтральні фрази, наприклад: «Заспокойтеся», «Я вас слухаю уважно», «Я розумію вас».

Відчувши вашу нейтральну позицію та емоційну відстороненість, тато чи мама поступово «охолонуть». Врешті співрозмовник заспокоїться, у результаті чого почне формуватися психологічна готовність до конструктивної розмови.

Вправа «Рівність»

Друга фаза бесіди передбачає організацію рівноправної взаємодії з батьками. При цьому зверніть увагу на такі моменти.

- *Пам'ятайте, що здатність і вміння спілкуватися — необхідні професійні якості педагога.*

Учитель повинен мати високу психологічну культуру, вміти спілкуватися, вести бесіду, спрямовувати діалог у потрібне русло, вислуховувати співрозмовника, взаємодіяти з ним і впливати на нього. Не має значення, з ким саме ви спілкуєтесь: із батьками чи школярем, вашими колегами чи членами вашої родини. У цих випадках слід поводитися психологічно грамотно.

- *Залучайте батьків до співпраці у вихованні дітей, не уникайте спілкування з ними.*

Нерідко педагог сприймає батьків своїх учнів як людей, які від початку стоять до нього в певній опозиції. Через це він починає бесіду у зверхньому «учительському» тоні, повчає батьків, дорікає їм, намагаючись випередити їхні можливі заперечення. Так вести розмову не слід — ви лише відштовхнете співрозмовника. Про жодні спільні дії в такому випадку не може бути мови: батьки починають жаліти свою дитину та звинувачувати вчителя, який у бесіді з ними виявив себе досить неприязною людиною, що не викликає ні довіри, ні прихильності. Тож постарайтеся зрозуміти почуття батька та мами свого учня. Не відштовхуйте від себе батьків, що завітали до школи, виявіть до них стриману доброзичливість, відвертість. Більше того, спробуйте знайти в них опору, продумуючи та вибудовуючи разом із ними подальші спільні дії. Ваше позитивне ставлення до співрозмовника стане першим кроком назустріч майбутній плідній співпраці.

- *Прагніть на ділі позиції рівності з батьками.*

У разі, якщо навчанням та вихованням дитини займається лише школа, а у своїй родині учень отримує негативний досвід, будь-які зусилля педагогів стануть малоефективними. Усунення школи від виховання дитини також не принесе бажаного результату. Для того щоб його досягти, зусилля педагога та членів родини школяра мають бути обов'язково об'єднаними, спільними та згуртованими. Але це можливо тільки за умови взаємного визнання та взаємоповаги між родиною та школою. Перший крок у цьому напрямку може і повинен зробити вчитель, оскільки це належить до його компетенції та демонструє його комунікативну культуру й педагогічну професійність.

- *Не забувайте, що людям зазвичай приємне відчуття власної значущості.*

Наголошення, нагадування батькам про їхню роль, значущість і важливість у процесі співпраці зі школою — один з аспектів та способів залучення їх до цього процесу. Не бійтеся зайвий раз пояснити батькові чи мамі їхню реальну роль у вихованні й розвитку дитини. Таким чином ви покажете неправильність орієнтації батьків тільки на професійну кар'єру й водночас спробуєте зруйнувати їхній внутрішній егоцентризм, зосередженість лише на власних проблемах. Дайте зрозуміти батькам, що їхнє людське «я» включає не тільки їхнє власне життя, а й життя їхньої дитини

як духовного продовження батьків. Зміцніть упевненість батька або матері у самих собі, у тому, що вони здатні бути терплячими та наполегливими, що вони цілком можуть допомогти в житті та в навчанні своїй доньці або синові.

- *Показуйте батькам свою турботу про їхню дитину та любов до неї.*

Якщо вчитель показує, що він бачить позитивні якості у вдачі дитини, щиро симпатизує їй та дбає про неї, психологічний контакт між таким педагогом і батьками учня виникає одразу. І, мабуть, кожен педагог погодиться з тим, що навіть у найвідчайдушнішому неслухові й бешкетнику є чимало й хорошого. Вважається, що недисципліновано зазвичай поводяться гіперактивні діти, ініціативні та самостійні, схильні до лідерства. Погано навчаються іноді ті учні, які або мають розвинені інтереси поза школою, або ті, у яких навчання недостатньо добре організовано (у тому числі, наприклад, через низький професійний рівень викладання, недосконалість навчальних програм).

Коли батько чи мати бачать перед собою доброзичливі, сповнені хвилювання й турботи очі вчителя та відчують, що педагог також піклується про стан і рівень знань їхньої дитини, у них зникає потреба психологічного захисту від співрозмовника. А співпраця з ними стає цілком можливою.

- *Шукайте нові форми співпраці з батьками.*

Відомо, що участь батьків і матерів у діяльності школи часто обмежується роботою в шкільному батьківському комітеті або веденням певних секцій та гуртків. Проте існує чимало й інших форм співпраці батьків з учителем. Наприклад, це може бути організація спільних заходів із дітьми класу (розважальних, спортивних та ін. свят, екскурсій, походів тощо), оформлення плакатів і стендів про життя класу, організація колективних зустрічей із цікавими людьми (дитячими психологами, медиками). Ефективність і новації цієї діяльності великою мірою залежать від організаційних здібностей класовода та його контакту і взаємодії з батьківським колективом.

Вправа «Взаємодія»

Методика ведення конструктивного діалогу передбачає дотримання певних правил та виконання порад, які, безумовно, стануть у добрій пригоді вчителю для налагодження повноцінної взаємодії з батьками його учнів.

Правило 1. Уникайте прагнення завжди й в усьому відстоювати власну позицію.

Під час суперечливої розмови часто трапляється так, що кожен зі співрозмовників прагне тільки до того, щоб відстояти свою думку та довести іншому її правильність. Якщо бесіда з батьками відбувається саме так, то навряд чи педагогові вдасться організувати спільну діяльність і плідну співпрацю з ними. Успішною можна назвати бесіду не тоді, коли вчитель доведе слухність своєї думки, а тоді, коли він зуміє практично залучити батьків до активної участі у вихованні дитини.

Отже, основна мета бесіди педагога з батьками полягає не в тому, щоб зміцнити домінуюче становище вчителя та пояснити мамі й татові, що їхня дитина «погана». Метою бесіди є об'єднання зусиль школи і родини для того, щоб учень став кращим.

Правило 2. Слід робити акцент на самій проблемі, а не на вадах конкретного учня.

Бесіда педагога з батьками не матиме позитивних результатів, якщо її учасники почнуть обговорювати вдачу дитини, а завершать розмову «дискусією» про особистісні якості одне одного. Таке спілкування призведе до взаємних докорів, звинувачень та підозр, і сторони розійдуться з почуттям взаємної неприязні та недоброзичливості. У результаті педагог остаточно втратить підтримку батьків, і йому залишиться тільки вдатися до адміністративних заходів.

Щоб запобігти таким сумним наслідкам, спрямуйте розмову на обговорення проблем виховання. Сформулюйте перед батьками ваш психолого-педагогічний діагноз навчальної діяльності та поведінки їхньої дитини: з яких об'єктивних та суб'єктивних причин вона погано навчається чи порушує дисципліну, що можна й потрібно зробити, щоб змінити цю ситуацію на краще. Якщо дитині важко дається засвоєння навчального матеріалу, обговоріть із батьками, як можна допомогти учневі «підтягтися»; якщо дитина поводить під час уроків недисципліновано, бо прагне продемонструвати свою «сміливість» перед однокласниками або має надто невгамовну вдачу — запропонуйте батькам разом пошукати соціально прийнятні форми діяльності, у яких би їхня дитина змогла задовольнити потребу в самоствердженні й активності (спортивні, рухливі ігри, художня самодіяльність, наприклад танці, тощо).